

škodljive žužke, ktere tukaj „trtanele“ imenujemo. Ti žužki v trtna peresa jajčka zavijejo, da so podobna drobni smodki, tudi mlade vejice pregriznejo in tako zárod pokončajo. Ti žužki so dobro znani zeleni, rdečkasti in tudi črni rivčkarji (Risselkäfer). Letos jih ni bilo veliko. Kadar jih je dosti, jih ljudje prav pridno obirajo in pokončujejo, da jim trte preveč ne poškodujejo. Dostikrat tako hudo žró, da je komaj 10 veder vina, kjer ga bi bilo lahko 20. Dobro je, da se ti žužki raji prikažejo bolj po polji, kjer niža vina rastejo kakor v vinogradih. — Letina do zdaj nič slabega ne obeta, samo zgodnji ječmen nam je pogostna burja hudo otresla.

Gospodarske novice.

* Letošnjo poletje so okoli Gjura skrivé več tisoč murb posekali zavoljo tega, ker svilorejci pridelanih kokonov niso mogli po primerni ceni prodati. Tako piše hrvaški „Gosp. List“ in dostavlja tej žalostni novici to-le: To je zopet nov dokaz, da je treba, da vlada ali pa društva po vladi podpirana nprave vpeljejo, da bi se svilorejci oteli krepljem judov in družih lakomnikov, kateri kokone kupujejo po taki ceni, da ima svilorejec zgubo pri njih. Kader se sviloreja sploh povzdigne na višo stopinjo, kakor je na pr. na Laškem, takrat svilorejcem ne bo treba take brambe več, al dandanes, ko se sviloreja pri nas še le malo po malo vzdiguje, treba jej je brambe“. — Mi popolnoma potrjujemo iz lastne skušnje, kar „Gosp. List“ svetuje, ker vsak dan vidimo, v kaki zadregi so svilorejci na deželi s svojim pridelkom. Al vendar tega, da se že zasajene murbe presekavajo, ne moremo nikakor odobriti in sicer zato ne, ker pride gotov čas, da dadó murbe veliko dobička svilorejcem, in če tudi zdaj listja njihovega ne povžijejo svilni črviči, dobra klaja je govedom in ovcam, ali če gospodar zrelo njih seme nabira in prodaja.

Natoroznanske stvari.

Krvavi dež.

Pogled v skrivnosti natorne.

O čudni prikazni krvavega (rdečega) dežja in snega se tolikrat bere in sliši, da se nam vredno zdi, nekoliko razjasnil podati našim bralcem v podak.

Poglejmo najpred v zgodovinske bukve, da vidimo, od kadaj se že bere o krvavem dežji, krvavih vodah itd.

Že v 2. bukvah Mojzesovih nahajamo popis, da vsa voda v studencih, rekah in jezerih po vsem Egiptu se je mahoma spremenila v kri, tako da so poginile ribe in je voda smrdela.

Drugi sled o tej prikazni nahajamo o pesmi „Ilijada“ grškega pesnika Homera (XI. vrsta 52. in XVI. vrsta 459.), ki govori o krvavi rôsi, ki je izpod neba padala, in o krvavem dežji, ki se je vлил izpod neba.

Tretji sled je tako imenovano rdeče morje, ktero se v starodavnih hebrejskih pismih ni imenovalo rdeče, ampak arabsko morje.

Leta 710. pred Kristusovim rojstvom je v Rimu in Laurentum-u ob enem krvavo deževalo.

Tudi v turškem koranu nahajamo sled krvavega dežja ob času bitve Korošitov-Arabcev s kristijani pri Bederu v Arabiji.

In tako se je v starodavnih kakor v poznejih časih primerilo, da je bil dež krvav, in tako se še dandanes

sliši o krvavem dežji, krvavi rôsi, krvavem snegu, in se bode slišalo, dokler bo svet stal.

Da pa je taka čudna prikazen bila obširno polje različnim vražam, ni se čuditi, kajti slavni Ehrenberg, ki nam je to prikazen najbolj pojasnil, sam pravi, da je 1821. l. na nekem vrtu v Kairi v Egiptu videl po 4 do 6 palcev velike rdeče lise sèm ter tjà po tleh in si je na prvi pogled res mislil, da da je to prelita kri, dokler ni, sprehajaje se po velikem vrtu, na tolikih prostorih zadel na rdeče maroge, da se je zavzel, in zdaj še le je na tanko preiskaval, kaj da je to, ter najdel, da ni bila kri, ampak glive. *)

Prvi, ki je spoznal, da rdeči dež ni kri, bil je Ciceron. V svoji 2. knjigi „de divinatione“ piše tako-le: „Mar misliš, da je Thales ali Anaxagora ali kak drug naravoslovec verjel na krvavi dež in na znoj štatev? Kri in znoj (pot) sta le v životu; krvi pa utegne podobna biti druga stvar, kateri je primešana kaka rdeča prstena reč.“

Drugi za Ciceronom, ki se je najkrepkejše ustavil vražam o krvavem dežji, bil je še le v začetku 17. stoletja slavni Peiresc v Aix-u na Francoskem. Ko je namreč leta 1608. ondi krvav dež šel, prizadjal si je učeni mož na vso moč, da bi izvedel, od kod ta prikazen, in posrečilo se mu je, da je videl, kako so neki metulji, katerih se je v tistem kraji prikazalo neznano veliko, izpuščali rdeč sok iz sebe, ko so se iz mešičkov levili v metulje.

Starodavnim zdravnikom se ne more hvala peti, da bi bili kaj pripomogli v razjasnjenje te prikazni. Nečimurni za resnico so se zibali sami v sanjarijah svojih; tako je Garcaeus še 1568. leta mislil, da krvavi dež ni nič družega kakor kuhan dež, in sicer tako, kakor tudi vročnica v človeku iz vodene scavnice skuha rdečo.

Učenemu Swammerdanu gré čast, da je po mikroskopičnih preiskavah, to je, s pomočjo povekšalnega stekla ali drobnogleda zeló razjasnil prikazen krvavega dežja. Potovaje po Francoskem je v Vincennes-u zadel na krvavo vodo, da se je vstrašil. Brž jo preiskuje na tanko in kaj najde v njej? — neštevilno veliko rdečih vodnih bolh.

V preteklem stoletji so sploh mislili, da samo neke tako drobne živalce in rastlinice, ki se le z drobnogledom vidijo in se zato mikroskopične živali in rastline imenujejo, so vzrok rdečega dežja, snega itd. V začetku našega stoletja pa je učeni Chladin dokazoval, da ta rdečica izvira iz podnebnih prostorov. Še le slavni Ehrenberg je do dobrega razjasnil to čudno prikazen. Sledil jej je in marljivo nabiral sporočila vseh časov, in bistremu očesu njegovemu se je kmalu posrečilo izvedeti, da je vzrokov več in različnih, iz katerih izvira ta prikazen.

Kar sta Ciceron in Peiresc v starodavnih časih trdila, to je še danes resnica. Krvava rôsa je izmeček (blato) gosenic in metuljev; tudi bčele včasih, ko prvi-krat rojijo, izpuščajo iz sebe rdečega blata toliko, da se prikaže rdeč dež in po njem se rdečijo vodé. — Da pa jezera in bajerji postanejo nanagloma rdeča, to izvira iz drobnih skrivnoplodnih rastlinic in drobnih (mi-

*) Nektare glive so take, da so le kakor prah. Da v rastlinoznanstvu manj znani bralci to reč bolje razumejo, povemo jim, da snet na žitu se vidi kot prav droben črn prah; al pod povekševalnim steklom se kaže, da ta prah ni nič družega kakor brezštevila množina mehurčastih zrn (trosa) neke glive. Tudi navadni plesenj je gliva. Sploh so tedaj glive rastline brez listja in brezcveta in tako drobne, da se vidijo le pod povekševalnim steklom (glažem). One stojé na najnižji stopinji rastlinstva. Množijo se navadno z majhnimi mehurčki (tros, Sporen), ki se kažejo prostemu očesu komaj kakor prah.

kroškopnih) živalec. Od tod tudi rdeči sneg. — Tako imenovano „rdeče morje“ ni zmirom rdeče, le včasih postane rdeče, in to prav redkokrat, tako, da so ljudje ugibali, kako da se je to ime dalo temu morju. Preiskava te rdeče morske vode je pokazala, da neka drobna alga *) dela morju rdečo barvo.

Ehrenberg je našel, da rdeči dež izvira včasih iz prstenege (mineraličnega) rdečega prahu, v katerem pa se je nahajalo tudi obilo rdečih drobnih živalcev. Ta zmes pa se dela v podnebju, kjer se marsikaj dela, česar človek ne vidi pred, dokler ne pride iz podnebja doli.

Po takem tedaj rdeča (krvava) barva, ki se nahaja v rôsi, dežju, snegu in vodah, ima trojni izvir: ali iz drobnih, s samim očesom nevidljivih živalcev in rastlinic, in pa iz prstenege prahu; vse to v podnebju primešano dežju itd. dela tako imenovani krvavi dež.

Prečudne so poti, po katerih se razodeva vsegamogočnost Božja; kratkovidni človek ima dokaj težav, predno pride do pravega spoznanja. Roka pa, ki ga pelje do tega spoznanja, je nauk. Zato blagor temu, ki se uči in potem pravo more ločiti od napčnega.

Zavarovalnice.

Iz letnega sporočila Peštanske zavarovalnice se vidi, da ta zelo premožna družba krepko napreduje. Zadnje leto je plačala 3887 škod z 913.019 gld. 39 kr. Sedanje društveno premoženje znaša 3,794.986 gold. 65 kr. Čistega letnega dobička se je med akcionarje razdelilo 86.846 gold. 50 kr. — Vse te številke kažejo, da Peštanska zavarovalnica veliko zaupanje vživa. — Glavni opravnik za Kranjsko je g. France Drenik. Pri njem ali pa pri okrajnih agentih se zavaruje po primerno nizki ceni zoper škodo po ognju: poslopja, pridelke, premakljivo imenje; in za življenje.

Slovensko slovstvo.

* „Slovenska slovnica za prvence“, spisal Andrej Praprotnik, se pridno tiska in bode kmalu na svetlem. Menimo, da bode ta slovnica prva, ki bode vstrezala našim ljudskim šolam, morda tudi prvim razredom v srednjih šolah, kajti sestavljena je, kar je mogoče, lahko razumljivo in metodično po najboljših navodih enakih šolskih knjig. „Uč. Tov.“

Vrtec lepoznavski.

Prijateljici.

Novela.

Poleg Dragoile Jarnevičeve svobodno posnel J. Levičnik.

(Dalje.)

III.

Novo življenje se je pričelo našima deklicama v Karlovcu. Ljuboslavi ponujala se je tu prilika učiti se mnogo lepih znanosti; Juditi pa nasproti, da — vadila se je svojih grdih razvad. Še le zdaj, pri vedno deljenem poduku, se je mogla bolj na tanko opazovati Juditina značajnost. Potuhovati se, lagati, nedolžno obrekovati, drzovito z vsakim pajdašiti se, — a k vsemu temu največa nečimernost in sebičnost: to bil je značaj njen. Košatiti, lišpati in gizditi se, v tem je ona ži-

vela; — a za delo, knjige in kakoršen koli nauk ni se pečala. — Vsa drugačna pa je bila Ljuboslava. Njen značaj bil je čist in plemenit, njena duša brez vsakega madeža, srce zavzeto za vse, kar je dobro in pravo. Pokorna učiteljem svojim jih je ljubila ko svoje največe dobrotnike ter hvaležna sprejemala poduke njihove. Tetiko je ljubila in spoštovala prav ko drugo svojo mater. Proti Juditi kakor svojej mili sestrici bila je vedno prisrčna, proti tovaršicam svojim zmiraj blaga in ponižna, akoravno so jo učeniki pogosto hvalili in odlikovali. Tudi proti ubogim je bila vedno milostljiva; rada je postregla vsakemu po svoji moči. Poleg tega je od vsakega človeka dobro mislila. Ker je bila sama dobra, mislila je, da je ves svet tako čist in neoskrnjen, kakor njena duša. Še mar jej ni bilo, da bi se bila ponašala s svojo brhkoto, akoravno je bila tako ljubeznjivega pogleda, da se je vsak zavzel, kdor jej je v nedolžne oči pogledal. Judita pa je bila še lepša, mnogo lepša.

Kakor se je po eni strani teta radovala o hvalevrednem napredku svoje stričnice, ter jo vedno bolj ljubila, tako nasproti so jo zopet žalile čedalje huje napake Juditine. Kadar jo je jela teta kaj svariti zastran tratenja časa in brezkrbnosti pri učenju ali zavoljo nečimernosti in lišpanja, spustila se jej je zvita deklica na srce, ter obetala biti zanaprej dobra in marljiva. Pa to je trpelo navadno le za trenutek; kmalu so bile vse obljube pozabljene in Judita zopet tista, ko poprej. Včasih pa, kadar se je že naveličala tetkinega kreganja, šla je k Ljuboslavi, ter opravljala in celó obrekovala teto. Hinavsko se je tudi pritiskala o tacihih prilikah k Ljuboslavi, in pravila jej, da bi ne bila prišla nikdar s teto v Karlovec, ako bi ona — Ljuboslava — ne bila tega storila; — to podvzela je edino le iz ljubezni do nje, zdaj pa da more trpeti vedno toliko žalosti. Ljuboslava jo je zopet nasprotno objemala, šla k tetiki ter milo jo prosila, da naj nikar toliko ne krega Judite; da se ona sirota muči z učenjem, kar se more, pa da je slabejše in trje glave, tudi da je veliko mlajša od nje in se toraj ne more toliko učiti.

Tako prehajal je čas, in peto nastalo je bilo že leto, odkar ste bile deklici pri teti v Karlovcu. Ljuboslava se je bila razvila že popolnoma in prerastla vse svoje tovaršice. Judita sicer ni bila še celoma dorastla; al gledé nježnosti, šibkosti in gibčnosti telesa kratkotalo ni zaostala za Ljuboslavo, marveč z krasoto svojega lica nadkrilila jo tako, da poleg nje stoječa zgubila je Ljuboslava vso miloto, razun onih plemenitih črt v obličju, ktere so Juditi zopet manjkale. Kdor bi ne bil poznal Juditinih napak in narave, omilila bi se bila gotovo vsakemu; spoznavši pa njen značaj, mrzil bi se nad njo vkljub vsi brhhoti njeni. Zato je pa tudi Ljuboslava morala slišati vedno in vedno, koliko se njeni sestrici godí krivic; — se vé, da bile so to le same laži Juditine. Omamila je bila s tem Ljuboslavo tako, da, kakor je ona — blaga in nedolžna duša — poprej imela vse ljudi za pravične in poštene, je zdaj celi svet imela zavoljo Judite za hudoben in natolcljiv; — to pa vse le zato, ker ni iskala resničnega vira o tem, česar se je govorilo o Juditi. To pa je že stara resnica, da, kadar se listje na drevju majé, gotovo je tudi vetra vselej kolikor toliko.

Pogostim govoricam o lahkoumnosti in drugih grdih napakah Juditinih tudi v soseščini jela je teta staviti ostro pozornost nasproti. Al zvita Judita zapazila je to zdajci; nadzor in pazljivost tetkina jela si jej je mrzeti, in da bi se tega znebila, pričela se je kujati. Pa teta ni jemala ozira na to, ampak pritegnila jo je še bolj k delu in poslovanju, ter stavila njenemu zijalastemu ponašanju tesne meje. To je raztogotilo Judito še bolj,

*) Tudi alge spadajo v vrsto brezlistnih in brezcvetnih rastlin. Večina rastlin po vodah in skoraj vse morske rastline so brezlistne in brezcvetne. Morske alge ali tako imenovani morski mahovi so navadno najlepše rdeči ali zeleni.